

Ensin ilmasto, sitten ihminen ja kalat

Amerikkalaisen filosofian maineikkaimpiin näkemyksiin kuuluu pragmatistinen totuusteoria. Pragmatistien mielestä väitteen totuutta pitää arvioida sen mukaan, millaisia seurauksia sen totena pitämisellä on. Suoraviivaiseen jenkkiyyliin teoria voidaan tiivistää iskulauseeseen: ”Totta on se, mikä toimii.” Ajatuksen kauneus ja kauheus on samassa paketissa: mikä on yhdelle toivottavaa toimimista, on toiselle törkeää tuhoutumista. Toimimisesta ei ole helpompaa saavuttaa yksimielisyyttä kuin totuudesta.

Moni eurooppalainen on yllätyksellisesti epäillyt, että amerikkalaisessa mielessä toimivuus liittyy jotenkin rahaan. Kiistelty oklahomalainen republikaanisenaattori James ”Jim” Inhofe antoi tähän viittaavan negatiivisen määritelmän keskustellessaan maapallonlaajuisesta lämpenemisestä Rachel Maddow’n ohjelmassa MSNBC-kanavalla 15. maaliskuuta. Inhofe tunnusti, että oli aiemmin monien muiden tavoin uskonut, että ilmasto todella lämpenee ihmisen toimien takia. Hän kuitenkin kertoi muuttaneensa mieltään: ”Ajattelin [teorian] olevan totta, kunnes minulle selvisi, kuinka paljon se tulisi maksamaan.” *Global warming* ilmiönä tulisi Inhofen mielestä yksinkertaisesti liian kalliiksi olakseen totta.

Senaattorin paljastus kertoo postmodernin totuuden toimivuudesta

enemmän kuin hyllymetri mannermaista filosofiaa. Tieteen vakavasti ottavan politiikan vaikeuksista kielii myös termi *global warming*, joka jokaisessa yhdysvaltalaisessa nettikeskustelussa saa vastaansa huomion, että kommentaattorin kotiseudulla on kylmempää kuin koskaan. Jos ilmastokeskustelussa päästöistä huolestuneet eivät saa edes *global warmingia* spinnattua *climate change*ksi, ovat he väijäämättä alakynnessä.

Mutta tiede ei retorisesta heikkoudestaan huolimatta aio tumpuut suorina katsella elinympäristön tukaloitumista. Jos kerran ilmasto muuttuu, niin miksei sitten ihmistä sovitettaisi uuteen tilanteeseen? Energian säästäminen on ratkaisevaa. Siksi filosofian ja bioetiikan professori S. Matthew Liao New Yorkin yliopistosta ehdottaa kollegoidensa kanssa kirjoittamassaan artikkelissa luovia ratkaisuja¹. Energian tuhlausta voitaisiin vähentää esimerkiksi geneettisellä muuntelulla, jonka seurauksena jälkeläiset olisivat entistä pienempiä, ja pillerillä, joka saa lihan maistumaan pahalta. Tällaiset kasvissyöjäkäpiöt kuluttaisivat planeettaa huomattavasti vähemmän kuin nykyiset petokolossit. *The Atlanticin* haastattelussa Liao kertoo, että jo 15 sentin lyhennys vähentäisi ravinnontarvetta jopa 20 prosentilla². Hän huomauttaa myös, että niin kutsuttu *geoengineering* eli planeetan muokkaaminen ilmastonmuutosta vastaan – malleja on esittänyt muiden muassa Risto Isomäki kirjassaan *34 tapaa estää maapallon ylikuumeneminen* – on mahdollisesti riittämätön ja erityisesti liian riski-

altis toimi. Siksi on parempi puuttua ihmiseen itseensä.

New Yorkin yliopisto huomioi tutkimuksessaan niin ikään muut lajit. Kotisivuillaan se kertoo tutkimusryhmän rakentaneen kalan muotoisen robotin, joka osaa käyttäytyä niin, että parvi *notemigonus crysoleucoseja* seuraa sitä³. Tiedotteen mukaan robotijohtajaa voidaan käyttää esimerkiksi viemään kalat pois ympäristötuhoalueelta. Kaloille *Führer* ehkä käy, mutta kunnon liberalistina professori Liao korostaa, että ihmisten genetiikan muutosten pitäisi perustua vapaaehtoisuuteen. Kysymykseen, eikö esimerkiksi etukäteen valitusta pienikokoisuudesta seuraisi eettistä ongelmaa, hän vastaa raitilla päättyneellä: jos pienikokoiseksi kasvava alkio ei olisi tullut valituksi muiden joukosta, ei pienikokoista henkilöä olisi lainkaan, joten hänellä ei pitäisi olla valittamista lyhydestään. Jäämme odottamaan senaattori Inhofen laskelmaa siitä, onko professori Liaon ja kumppaneiden esittämällä muutoksilla ylipäänsä todellisuuspoijaa.

Tere Vadén

Viitteet & Kirjallisuus

- 1 S. Matthew Liao, Anders Sandberg, Rebecca Roache, Human Engineering and Climate Change. *Ethics, Policy and the Environment*, tulossa.
- 2 <http://www.theatlantic.com/technology/archive/2012/03/how-human-engineering-could-be-the-solution-to-climate-change/253981/>
- 3 <http://www.poly.edu/press-release/2012/03/01/what-makes-robot-fish-attractive-hint-its-moves>